

Adroddiad yr Iaith Gymraeg 2023-24

Blwyddyn archwilio: 2024-25

Dyddiad cyhoeddi: Awst 2024

Cyfeirnod y ddogfen: 4392A2024

Cyd-destun deddfwriaethol

Paratowyd yr adroddiad blynyddol hwn yn unol â Safonau Iaith 152, 158 a 164, a bydd yn tynnu sylw at sut y mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru wedi cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg a osodwyd arnynt gan Gomisiynydd y Gymraeg, a nodwyd yn yr Hysbysiadau Cydymffurfio priodol.

- Hysbysiad Cydymffurfio Archwilydd Cyffredinol Cymru
- Hysbysiad Cydymffurfio Archwilio Cymru

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol. Yn ogystal ag amlinellu cydymffurfiaid cyffredinol, mae'r adroddiad hwn hefyd yn cynnwys y wybodaeth benodol y mae'r Safonau yn gofyn amdani i'w chyhoeddi yn flynyddol.

Mae hyn yn cynnwys data ar nifer y cwynion a dderbyniom, lefelau Cymraeg ein staff, yr hyfforddiant a gynigiwn drwy gyfrwng y Gymraeg, a lefel y Gymraeg sydd ei hangen arnom ar yr holl swyddi gwag a newydd rydym wedi'u hysbysebu yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mewn achos o dderbyn cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddo, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae'r cod adran 45 yn nodi'r arfer wrth ymdrin â cheisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol.

O ran y ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol.

Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynghylch datgelu neu ailddeddfyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg

Cynnwys

Cyflwyniad	4
Cyfathrebu safonau gyda staff	5
Strategaeth y Gymraeg	6
Recriwtio	7
Hyfforddiant sgiliau Cymraeg	7
Hyfforddiant	9
Cwynion	9
Edrych i'r dyfodol	10

Cyflwyniad

- 1 Mae'r adroddiad blynyddol hwn ar y Gymraeg yn amlinellu'r gwaith a wnaed i hyrwyddo'r iaith o fewn Archwilio Cymru yn ystod 2023-24 ac yn rhoi cipolwg ar ein sefyllfa.
- 2 Er mai prif swyddogaeth yr adroddiad hwn yw asesu cydymffurfiaeth, mae'n rhoi cyfle i fyfyrion a chynllunio ar gyfer y dyfodol.
- 3 Mae ein Strategaeth Iaith Gymraeg yn cael ei gweithredu drwy Gynllun Gweithredu, a'i fonitro drwy Grŵp Strategaeth y Gymraeg.
- 4 Rydym yn diweddarau ein hyfforddiant Ymwybyddiaeth Gymraeg ac yn datblygu modiwlau newydd sy'n edrych ar hanes a diwylliant yr iaith yn ogystal â thynnu sylw at ein rhwymedigaethau statudol.
- 5 Mae codi'r cyfyngiadau ar weithio mewn swyddfeydd a mynychu cynadleddau/seminarau wedi caniatáu i Archwilio Cymru ehangu ar ei raglen o ddigwyddiadau, gan gynnwys seminarau, gweithdai a chynadleddau personol mewn partneriaethau â rhanddeiliaid, partneriaid a sefydliadau perthnasol eraill.
- 6 Mae Safonau'r Gymraeg yn parhau i ddarparu fframwaith i Archwilio Cymru er mwyn gweithio tuag at ddyhead Llywodraeth Cymru o ddarparu gwasanaethau cyhoeddus dwyieithog a chyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050 yn unol â Strategaeth Cymraeg 2050.
- 7 Cyhoeddir trefniadau cydymffurfio sy'n ymwneud â'r Safonau ar y wefan, ac mae Swyddog y Gymraeg yn gweithio o fewn Archwilio Cymru ac yn gyfrifol am reoli'r safonau o ddydd i ddydd a hyrwyddo'r Gymraeg yn fewnol.
- 8 Mae'r Cyfarwyddwr Gweithredol Cyfathrebu a Newid yn gyfrifol am y trosolwg strategol a'r materion llywodraethu corfforaethol sy'n ymwneud â'r Gymraeg.
- 9 Mae Archwilio Cymru yn parhau i fuddsoddi yn yr iaith Gymraeg, i gefnogi cydymffurfiaeth fewnol â safonau, datblygu'r gweithlu ac i hwyluso cysylltiadau partneriaeth a chleientiaid. Mae'r adroddiad blynyddol hwn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd cadarnhaol a wnaed eleni, yn ogystal â nodi meysydd i'w datblygu yn barhaus.

Adolygiad o'r flwyddyn ariannol 2023-24

- 10 Cynhaliwyd ystod o weithgareddau ac ymgyrchoedd yn ystod y flwyddyn yn unol â Safonau'r Gymraeg a chyflwyno'r Strategaeth Gymraeg.
- 11 Yn ystod 2023-24 rydym wedi ymgymryd â nifer o fentrau i hyrwyddo'r Gymraeg yn fewnol a gyda phartneriaid. Ym mis Mai, cynhaliodd ein Cyfnewidfa Arfer Da ddigwyddiad 'Cymru o Ddiwylliant Bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu' a ddaeth â sefydliadau ledled Cymru ynghyd i drafod sut y gallwn wneud mwy gyda'n gilydd i wreiddio iaith a diwylliant yn ein bywydau bob dydd. Yn fewnol, rydym wedi hyrwyddo Diwrnod Sh'mae, ymgyrch Defnyddia dy Gymraeg Comisiynydd y

Gymraeg a digwyddiadau diwylliannol fel Dydd Miwsig Cymru a'r Eisteddfod Genedlaethol.

- 12 Mae'r strategaeth yn nodi ein safbwynt presennol, ein huchelgeisiau, a'r camau arfaethedig i wireddu'r uchelgeisiau hynny i fod yn sefydliad dwyieithog a mynd y tu hwnt i ofynion Safonau'r Gymraeg.

Hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r Gymraeg

- 13 Darparwyd hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r Gymraeg drwy sesiynau rhithwir i ddechreuwr newydd, a chytunwyd ar y broses o ddiweddarau'r cynnwys a'r dull cyflwyno.
- 14 Mae'r tîm Cyfathrebu yn datblygu dau fideo byr a fydd yn cael eu cyflwyno yn 2024-25 i hyrwyddo hanes a diwylliant y Gymraeg a hanes deddfwriaeth y Gymraeg a'r hyn y mae hyn yn ei olygu i staff.
- 15 Mae dechreuwr newydd yn cael eu dal drwy'r broses ar fwrdd tra bydd staff presennol yn cael eu cynnwys drwy hyfforddiant a'n sianeli cyfathrebu.

Cyfathrebu safonau gyda staff

- 16 Mae cyfathrebu gofynion y safonau i staff yn sicrhau dealltwriaeth o'u cyfrifoldebau unigol ac ar y cyd, er enghraifft wrth ateb galwadau ffôn allanol neu ohebiaeth.
- 17 Mae hefyd yn bwysig i lwyddiant strategaeth a datblygiad y gweithlu Cymraeg eu bod yn deall y ddarpariaeth Gymraeg sydd ar gael iddynt, gan gynnwys cyfleoedd dysgu, technoleg a deunydd AD.
 - mae dechreuwr newydd yn derbyn sesiwn sefydlu bwrpasol lle cânt eu cyflwyno i'r safonau mewn perthynas â'u gwaith a'u cyflogaeth gyda ni.
 - mae hefyd yn ofynnol i ddechreuwr newydd di-Gymraeg gwblhau cwrs Croeso Cymraeg Cenedlaethol lle cânt eu dysgu rhywfaint o Gymraeg sylfaenol ar gyfer y gweithle ac ymwybyddiaeth o'r Gymraeg.
 - mae staff yn cael offer ac arweiniad ar y safonau sy'n effeithio ar y ffordd maen nhw'n gweithio. Mae hyn yn cynnwys templedi ar gyfer llofnodion e-bost, neges 'y tu allan i'r swyddfa' a rhestr gynhwysfawr o deitlau swyddi.
 - mae cyfres o dechnolegau Cymraeg hefyd ar gael i staff ar gais sy'n cynnwys 'Cysill' a 'Cysgeir', gwiriad sillafu Microsoft Office Cymraeg a 'Tô Bach'. Yn ddiweddar rydym wedi newid sut rydym yn darparu 'Cysill' a 'Cysgeir' i staff drwy ei gynnwys yn weithredol wrth adeiladu neu ddiweddarau gliniaduron ar gyfer yr holl staff beth bynnag fo'u gofynion iaith.

Polisi mewnol

- 18 Mae ein polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn amlinellu'n fewnol y safonau perthnasol sy'n cael effaith ar gyfrifoldebau beunyddiol ein staff.
- 19 Mae'r rhain yn cynnwys ateb galwadau ffôn ac ymateb i ohebiaeth, parchu dewisiadau iaith ein cyrff archwiledig ac aelodau'r cyhoedd, a'r ystyriaethau ar gyfer arddangos posterï ac arwyddion o amgylch ein swyddfeydd. Rydym wedi cynyddu nifer y Gymraeg mewn cyfathrebu mewnol, gydag e-byst pob aelod o staff yn cael eu cyhoeddi'n ddwyieithog.
- 20 Mae'r polisi hefyd yn amlinellu'r hawliau sydd gan staff o dan y safonau megis argaeledd technolegau Cymraeg, eu mynediad at hyfforddiant Cymraeg, a hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg. Mae hefyd yn tynnu sylw at eu hawliau i gael dogfennau Adnoddau Dynol, yn ogystal â chyfarfodydd disgyblu a chwyno, yn Gymraeg.
- 21 Yn ystod y flwyddyn, rydym wedi adnewyddu ein dulliau cyfathrebu mewnol, gan gynnwys datblygu plattform mewnwyd newydd. Fel rhan o'r broses hon rydym wedi ymgysylltu â siaradwyr Cymraeg yn y sefydliad i sicrhau bod eu hanghenion yn cael eu diwallu – mae hyn wedi arwain at fwy o welededd o'r Gymraeg ar ein sianeli cartref (gan gynnwys cyfarchiad dwyieithog i'r holl ddefnyddwyr).

Strategaeth y Gymraeg

- 22 Mae Strategaeth y Gymraeg 2023–27 wedi'i chymeradwyo a'i chefnogi drwy'r Bwrdd a'r Tîm Arweinyddiaeth Weithredol.
- 23 Er nad oes gofyniad ar Archwilio Cymru i ddatblygu Strategaeth y Gymraeg o dan y safonau, teimlir bod hyn yn ffordd effeithiol o ddangos ein hymrwymiad, a sicrhau ein bod yn mynd ymhellach na chydymffurfio yn unig.
- 24 Sefydlwyd Grŵp Strategaeth y Gymraeg i helpu i yrru'r Gymraeg yn ei blaen ac i sicrhau bod cynllun gweithredu'n cael ei gyflawni. Mae'r grŵp yn gynrychioliadol o'r sefydliad ac yn cynnwys y rhai sy'n gwneud penderfyniadau allweddol a all lywio penderfyniadau. Mae'r grŵp yn adolygu cyflawniad canlyniadau a mesurau o'r strategaeth.
- 25 Mae'r Safonau yn darparu llinell sylfaen a fframwaith ac mae'r strategaeth yn gyrru perfformiad ac ymrwymiad y tu hwnt i hynny i gryfhau cydymffurfiaeth. Mae'n rhoi ffocws ac ysgogiad i'r sefydliad gyflawni ei ddyletswyddau a'i gyfrifoldebau, gyda sawl gyrrwr a blaenoriaeth yn llywio'r strategaeth a'r modd y darperir blaenoriaethau'r Gymraeg i gleientiaid, rhanddeiliaid a staff; yn cwmpasu pedwar maes datblygu allweddol – recriwtio; hyfforddiant; cyfleoedd; a gwybodaeth.
- 26 Ffactor sylweddol wrth gyflawni'r strategaeth yw cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg a'r lefelau o siaradwyr Cymraeg ar draws y sefydliad.

Recriwtio

- 27 O fewn ein hymgyrchoedd recriwtio prentisiaid a graddedigion, mae gennym ymrwymiad y bydd o leiaf 20% o'n swyddi yn Gymraeg hanfodol. Gyda phob ymgyrch recriwtio arall, bydd gan unrhyw ymgyrchoedd sy'n recriwtio ar gyfer tair swydd neu fwy o leiaf 20% o'r swyddi gwag Gymraeg hanfodol. Yn ystod 2023/24 cynhaliwyd 23 ymgyrch recriwtio ac fe wnaethom lwyddo recriwtio naw siaradwr Gymraeg i'r sefydliad.
- 28 Dyma'r gofynion sylfaenol ar gyfer y recriwtiaid hyn ac maent yn dal i fod yn destun asesiadau sgiliau iaith Gymraeg a all gynyddu'r gofynion.

Hyfforddiant sgiliau Cymraeg

- 29 Mae sgiliau Cymraeg ein staff yn cael eu hunanwerthuso a'u cofnodi ar borth Hunanwasanaeth y Gweithwyr. Tua diwedd pob blwyddyn ariannol, rydym yn annog yr holl staff i ddiweddarau a chofnodi eu sgiliau Cymraeg ac i gyd-fynd â'r Matrics Sgiliau Cymraeg, sy'n cyd-fynd â'r Fframwaith ALTE.
- 30 Mae sgiliau Cymraeg staff Archwilio Cymru a gofnodwyd ar ddiwedd 2023-24 wedi parhau'n gyson â 2022-23 heb unrhyw newid yn y ganran yn cael ei chwalu. Mae'r data gan sefydliad a chyfarwyddiaeth fel a ganlyn:

Tabl 1: sgiliau Cymraeg staff Archwilio Cymru

	Gwrandawriad	Darlleniad	Siarad	Ysgrifen
0 - Ymwybyddiaeth	105 (66%)	107 (71%)	106 (70%)	107 (70%)
1 – Mynediad	12 (8%)	6 (4%)	9 (6%)	10 (7%)
2 – Sylfaen	8 (5%)	4 (3%)	4 (3%)	3 (2%)
3 – Canolradd	6 (4%)	7 (5%)	8 (5%)	8 (5%)
4 – Uwch	8 (5%)	11 (7%)	3 (2%)	6 (4%)

	Gwrandawriad	Darlleniad	Siarad	Ysgrifen
5 – Hyfedredd	19 (12%)	15 (10%)	22 (14%)	19 (12%)

Tabl 2: sgiliau Cymraeg staff Archwilio Cymru yn ein gwasanaethau archwilio

	Gwrandawriad	Darlleniad	Siarad	Ysgrifen
0 - Ymwybyddiaeth	87 (67%)	91 (72%)	90 (70%)	91 (71%)
1 – Mynediad	10 (8%)	5 (4%)	7 (5%)	6 (5%)
2 – Sylfaenol	4 (3%)	1 (1%)	2 (2%)	3 (2%)
3 – Canolradd	5 (4%)	6 (5%)	7 (5%)	6 (5%)
4 – Uwch	8 (6%)	11 (9%)	3 (2%)	6 (5%)
5 – Hyfedr	16 (12%)	12 (10%)	19 (15%)	16 (13%)

Tabl 3: sgiliau Cymraeg staff Archwilio Cymru yn ein gwasanaethau/cyfathrebu corfforaethol a newid

	Gwrandawriad	Darlleniad	Siarad	Ysgrifen
0 - Ymwybyddiaeth	18 (64%)	16 (67%)	16 (67%)	16 (64%)
1 – Mynediad	2 (7%)	1 (4%)	2 (8%)	4 (16%)
2 – Sylfaenol	4 (14%)	3 (13%)	2 (8%)	0
3 – Canolradd	1 (4%)	1 (4%)	1 (4%)	2 (8%)
5 – Hyfedr	3 (11%)	3 (13%)	3 (13%)	3 (12%)

Hyfforddiant

Hyfforddiant sgiliau Cymraeg

31 Yn ystod 2023-24, cymerodd staff ran yn y cyrsiau fel y dangosir yn Nhabl 5.

Cwrs	Cynrychiolwyr	Cwblhau	Ar y gweill
Gwaith Cymraeg Ar-lein - cyrsiau 'Croeso' Rhan 1	13	13	0
Gwaith Cymraeg Ar-lein - cyrsiau 'Croeso' Rhan 2	13	9	4

Hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg

32 Yn ystod 2023-24 fe wnaethom gynnig hyfforddiant Cydraddoldeb, Amrywiaeth a Chynhwysiant a'r Cyfryngau yn ddwyieithog. Mae'r holl hyfforddiant yn cael ei gynnig yn ddwyieithog.

Llunio Polisiau

- 33 Rydym wedi cwblhau asesiadau effaith Cymraeg mewn perthynas â phedwar polisi a phrosiect ar symud swyddfa Abergele, cynllun bioamrywiaeth, cynllun teithio, dyfarniad cyflog ac ailstrwythuro'r tîm dadansoddi data.
- 34 Mae angen yr asesiadau effaith hyn ar gyfer pob polisi newydd ac adolygedig er mwyn sicrhau effaith gadarnhaol ar gyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg ac i sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Cwynion

35 Ni chawsom unrhyw gwynion yn ystod 2023-24.

Edrych i'r dyfodol

36 Mae'n bwysig edrych ymlaen ac ystyried yr hyn y gellid ei gyflawni a bydd yn ceisio gosod camau a thargedau nesaf heriol a fydd yn gyrru'r agenda tymor byr, tymor canolig a hirdymor yn Archwilio Cymru.

37 Bydd hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i:

- barhau i gyflawni ein cynllun gweithredu Strategaeth y Gymraeg
- adolygu darpariaeth hyfforddiant ac ymgynghori â staff ar y nifer isel sy'n manteisio / diddordeb
- ddatblygu Polisi Sgiliau Iaith Gymraeg
- ddatblygu manau diogel i ddysgwyr ddefnyddio a datblygu eu sgiliau
- ddarparu hyfforddiant i gefnogi archwiliad staff drwy gyfrwng y Gymraeg
- sicrhau y gallwn gynnig hyfforddiant drwy gyfrwng y Gymraeg yn ôl yr angen
- weithio gyda chydweithwyr yn y Tîm Arfer Da i ddatblygu a chyflwyno digwyddiadau sy'n wybyddus o'r iaith Gymraeg

Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan www.archwilio.cymru

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.